

Masarykova univerzita
Fakulta sociálních studií

ZPRAVODAJSKÉ ŽÁNRY V TIŠTĚNÝCH A ONLINE MÉDIÍCH

Jaroslav Čuřík

Brno 2014

OBSAH

PŘEDMLUVA	5
1 ZPRAVODAJSTVÍ V TIŠTĚNÝCH A ONLINE MÉDIÍCH	7
1.1 Právní a etické aspekty zpravodajství	11
1.2 Požadavky na seriózní zpravodajství	12
1.3 Prolínání žánrů	15
1.4 Emoce ve zpravodajství	17
1.5 Jazyk zpravodajství	18
1.6 Odlišnost printového a online zpravodajství	23
Doporučená literatura	27
2 VÝBĚR RELEVANTNÍCH TÉMAT	29
2.1 Oblasti zpravodajství, rubriky	30
2.2 Posuzování relevance témat	31
Doporučená literatura	34
3 PRÁCE SE ZDROJI	35
3.1 Důvěryhodné a nedůvěryhodné zdroje	36
3.2 Způsob citace zdrojů	37
3.2.1 Přístup k autorizaci	39
3.3 „Klasické“ zdroje	40
3.3.1 Tiskové zprávy	42
3.3.2 Tiskové konference	43
3.4 Internet a sociální sítě	45
3.5 Mediální databáze	47
3.6 Agenturní zpravodajství	51
Doporučená literatura	58
4 PRVKY ZVYŠUJÍCÍ ČTENOST	59
4.1 Vizuelní prvky	59
4.1.1 Video a audio	59
4.1.2 Infografika, datová žurnalistika	60
4.1.3 Fotografie	61
4.2 Práce s titulky	63
4.3 Zahájení zpráv	64
Doporučená literatura	68

5 ZPRAVODAJSKÉ ŽÁNRY A JEJICH FORMY	69
5.1 Formální náležitosti zpravodajských textů	69
5.1.1 Titulek	69
5.1.2 Domicil	70
5.1.3 Značka (zkratka) autora, podpis autora	71
5.1.4 Perex	72
5.1.5 Lead	73
5.1.6 Background	73
5.2 Krátká zpráva	73
5.3 Zpráva	76
5.4 Agenturní zpráva	81
5.5 Zpráva z tiskové konference	84
5.6 News feature	86
5.7 Zpravodajská reportáž	90
5.8 Zpravodajská anketa	96
5.9 Zpravodajský rozhovor	97
5.10 Zpravodajské žánry specifické pro online média	102
5.10.1 Online rozhovor	103
5.10.2 Online reportáž	103
Doporučená literatura	105
 ABSTRAKT	 106
 ABSTRACT	 107
 LITERATURA	 108
Internetové zdroje	109
Výzkumné rozhovory	111
Tiskové zprávy, svodky	112
Redakční příručky	112
 REJSTŘÍK	 113
 PŘÍLOHY	 116
Příloha č. 1: Práce s vizuálními prvky v tisku	116
Příloha č. 2: Využití videa v online zpravodajství	126
Příloha č. 3: Využití audia v online zpravodajství	129
Příloha č. 4: Ukázky Infografiky	132
Příloha č. 5: Příklady problematických titulků	137
Příloha č. 6: Ukázky žánru anketa	140
Příloha č. 7: Ukázky žánru online rozhovor	144
Příloha č. 8: Ukázky žánru online reportáž	147
Příloha č. 9: Cvičení – psaní krátké zprávy	150
Příloha č. 10: Test znalostí ze zpravodajství	153

Lidé nakupují stále méně. Došly jim peníze, říká majitelka koloniálu

5. dubna 2012 8:02, aktualizováno 13:10 [f](#) [t](#) [+](#) [o](#)

Květoslava Němcová prodává v Praze smíšené zboží dvacet let. Nejlepší období měla, když začínala v tržnici na Pankráci. Po přesunu do kamenného obchodu jí tržby klesly, protože se vzdálila od metra. Citelnější propad pak pocítila znovu před rokem. "Lidé do té doby vybírali úspory, ty jim ale najednou došly," říká majitelka koloniálu.

"Žena za pultem". Paní Květoslava Němcová prodává potraviny už 20 let. V dejkvicém obchodě je osm let. (2. dubna 2012, Praha) | foto: Petr Topič, MAFRA

Její zkušenosti tak dokládají to, čeho si analytici všimli při zkoumání vývoje tržeb u potravin. "Meziročně klesají od poloviny loňského roku," říká analytik Raiffeisenbank Michal Brožka ([více o vývoji maloobchodních tržeb čtěte zde](#)).

Svačiny se tenčí. Z šedesátikorunové útraty až na třetinu

Konkrétně se to podle Němcové projevuje tak, že lidé kupují sice stále stejné věci, ale v menším množství, a tedy za méně peněz. Za svačinu tak ve výsledku neutrácejí 60 korun jako dříve, ale jen třicet či čtyřicet, někdy jen dvacet.

Ukázka 21 Část stejného news feature jako v ukázce výše – ukázka grafické podoby z iDnes.cz z 5. 4. 2012. Zdroj: iDnes.cz [cit. 2014-10-10]. Dostupné na internetu: <http://ekonomika.idnes.cz/lide-nakupuji-stale-mene-rika-majitelka-koloniálu-fv1/-ekonomika.aspx?c=A120404_150457_ekonomika_spi>.

5.7 Zpravodajská reportáž

Zpravodajská reportáž rozšiřuje informace, které jinak poskytuje zpráva. Poskytuje tedy přesné, nové a spolehlivé informace, ale také je svědectvím autora o zážitku. Redaktor v ní popisuje to, co viděl, a využívá přitom informací a citací z několika zdrojů.

Někteří autoři používají pro zpravodajskou reportáž termín beletrizovaná zpráva, malá reportáž nebo riport (srov. Tušer a kol. 2010: 108):

„Zpráva z místa činu, krátká aktuální reportáž – to je riport. [...] Riport je další typický zpravodajský žánr, který zachycuje průběh určité události právě teď, v aktuálním zpravodajském času. Riport má relativně blízko k reportáži, ale s tím, že riport je žánr denní, rychlé zpravodajské práce, kdežto reportáž je publicistický žánr, který zachycuje událost, její průběh, okolnosti, které jí předcházely, následky, které má, život lidí, kterých se týká, anebo je tato událost ovlivnila.“ (Kasarda 2012: 77)

Klasickými tématy zpravodajských reportáží jsou různé kulturní či sportovní akce a například víkendové události/akce v regionech.

Formální náležitosti

Zpravodajská reportáž má stejné náležitosti jako kterýkoliv jiný zpravodajský text, tedy titulek, domicil, značku autora a vlastní obsah.

Titulek a zahájení

Titulek zpravodajské reportáže má vypovídat o jejím obsahu, jazyk titulku i úvodu reportáže by ale měl být volnější než u tvrdé zprávy. Zahájení textu by mělo vtáhnout čtenáře do děje detailem, popisem konkrétní epizody bez ohledu na chronologii – vše nejdůležitější nemusí být hned na začátku, ale úvod musí být atraktivní.

Obsah

Hlavní obsah zpravodajské reportáže tvoří děj (reportáž bez děje neexistuje) s informacemi a detaily. V závěru by měla být pointa, lze také využít návrat smyčkou k úvodu.

V reportáži by se měl střídat rytmus. Využívá se zpravidla přítomný čas, který pomáhá navodit atmosféru.

Text zpravodajské reportáže bývá v er-formě, výjimečně v ich-formě – pokud autor prožil výjimečnou, emočně vypjatou událost. Rozjímání autora nad sebou samým však není čtenářsky zajímavé, má popisovat co viděl, co zažil.

Autor využívá ve zpravodajské reportáži k vykreslení atmosféry barvitější jazyk a expresivní výrazy (což by v jiných zpravodajských žánrech neměl), čímž se zpravodajská reportáž blíží reportáži publicistické.

Zdroje informací

Zdrojem informací jsou vlastní poznatky autora z místa události a lidé, které autor na místě vyzpovídá. Lze použít i jiné doplňující zdroje (například policejní mluvčí může poskytnout rozšiřující a backgroundové informace k hromadné nehodě na dálnici, již byl novinář svědkem). Autor by si měl nastudovat související podklady, dávat věci do souvislostí. Zdrojů je vždy více.

AZ Tower cvičně hořel. Hasičům komplikovalo práci málo univerzálních klíčů

8.10.2014

Brno – Ohlušující siréna se rozléhá brněnským mrakodrapem AZ Tower. Lidé zmateně vystrkují hlavy z kanceláří a bytů. „To vážně musíme pryč,“ ptají se. Odpovídá jim pracovník ostrahy. „Urychleně opusťte budovu. Ve dvanáctém patře hoří,“ informuje. Ve středu po čtvrté hodině odpoledne začalo v nejvyšší budově v České republice požární cvičení.

K Pražákové ulici, kde více než sto metrová budova stojí, se sjíždí asi sedm hasičských aut. Velitel zásahu se informuje u recepční, co se stalo. „Hlásič nám ohlásil kouř ve dvanáctém poschodí. Ochranka ověřila, že tam skutečně nejspíš hoří, proto jsem volali na tísňovou linku,“ popisuje recepční se jménem Petra na vitzite. Mezitím z budovy proudí desítky lidí. „Pracuji tady ve fitness centru. Alarm jsme neslyšeli. Kolega odcházel domů a přišel nám říct, ať raději jdeme s ním, že se něco děje, že houkají sirény,“ říká o evakuaci Lenka Procházková.

O cvičení jim dopředu nikdo neřekl. „Chceme tak ověřit, jak umí pracovníci reagovat. Zda bylo dostatečné jejich proškolení pro tyto situace,“ vysvětluje mluvčí jihomoravských hasičů Pavla Pražáková.

Do mrakodrapu vstupuje přibližně čtyřicítka hasičů. Od recepční přebírají univerzální klíč. „Do patra, kde je hlášený požár, jedeme evakuačním výtahem. Ten slouží jen pro tyto vyjímečné situace. Jedna jednotka míří k ohnisku. Další musí projít všechna patra, zda se požár nešíří,“ popisuje velitel zásahu Stanislav Racek. Díky výtahu se do patra ve výšce kolem sedmdesáti metrů dostanou za několik vteřin. „Pěšky by nám to s veškerou technikou a hadicemi trvalo tak dvacet minut,“ myslí si jeden ze zasahujících hasičů.

Pro případ, že v budově bude někdo zraněný, je připraveno také auto s vysouvacím žebříkem. „Z žebříků můžeme hasit požár. Je ale také možné pomocí něho svézt na zem raněné, je to nejrychlejší možnost,“ vysvětluje Pražáková.

V brněnském mrakodrapu ale nikdo zraněný není. Největším problémem je nedostatek univerzálních klíčů, které otevírají dveře do jednotlivých místností. Hasiči mají k dispozici pouze jedny. Přenášejí si je z podlaží do podlaží a ztrácejí tak čas. „Nemůžeme čekat, hlásím veliteli, že k otevření použijeme násilí,“ krčí rameny hasič s plynovou maskou na tváři.

V tu chvíli přichází kolega s klíčem. „Do zámku nesedí,“ konstatuje hasič. Při skutečném zásahu by dveře vyrazil.

Tato chyba (sto metrová), která je v onlinové zprávě, se v tištěném vydání už neobjevuje. Viz i další chyby.

Nepoužívat neobratné slovní spojení říká o něčem...

Mělo by být uvedeno i příjmení recepční.

Zatímco hasiči bojují s pomyslným požárem. Lidé nervózně postávají na parkovišti. „Chtěl jsem jít dovnitř, ale recepční mi řekla, že nemůžu. Důvod mi nikdo neřekl,“ rozčiloval se Roman Böhm.

Hasičům se požár daří uhasit přibližně po hodině. „Závěry ze cvičení teď musíme zpracovat. Výsledek poté probereme s provozovatelem AZ Toweru. Někjaké chyby jsme našli, ale lidé mohou být klidní, v případě požáru jim dokážeme pomoci,“ shrnuje velitel hasičů Racek.

Správce budovy Martin Svoboda je s průběhem cvičení spokojený. „Není ale určitě poslední,“ dodává.

Hasiči musí zásah trénovat pravidelně. „Tak vysoká budova má totiž svá specifika. Musíme zkoušet, zda dojde voda i do nejvyšších pater a další věci. Čas od času se mění také zaměstnanci AZ Toweru, musíme proto zkoušet i je,“ uzavírá mluvčí.

Autor: Michaela Římanová

Lépe je používat v uvození citací v reportáži přítomný čas, čtenáře více vtahuje do děje.

Výraz probíhat je v některých redakcích zařazen mezi zakázaná slova.

Ukázka 22 Text zpravodajské reportáže v Brněnském deníku.cz z 9. 10. 2014. Zdroj: brnensky.denik.cz [cit. 2014-10-10]. Dostupné na internetu: <<http://brnensky.denik.cz/pozary/az-tower-cvicne-horel-hasicum-komplikovalo-pracimalo-univerzalnich-klicu-201410.html>>.

Mrakodrap zachvátily plameny. Pouze cvičně

Desítky lidí včera musely opustit své byty a pracoviště v brněnském AZ Toweru. Zaměstnance na cvičení hasičů dopředu nikdo neupozornil

HOŘÍ MRAKODRAP. Přibližně čtyřicetka hasičů si včera vyzkoušela, jaké to je hasit požár ve víc než stometrové budově. Při cvičení zasahovali v brněnském AZ Toweru. Foto: Deník/Attila Racek

reportáž

MICHAELA ŘÍMANOVÁ

Brno – Ohlušující siréna se rozléhá brněnským mrakodrapem AZ Tower. Lidé zmateně vystrkují hlavy z kanceláří a bytů. „To vážně musíme pryč?“ ptají se. V místu jim odpovídá pracovník ostrahy. „Urychleně opusťte budovu. Ve dvadvacátém patře hoří“, naléhá. Včera po čtvrté hodině odpoledne začalo v nejvyšší budově v České republice požární cvičení. K Pražákově ulici, kde víc než stometrová budova stojí,

se sjíždí sedm hasičských aut. Velitel zásahu se informuje u recepční. „Hlásit kouře ukazuje na dvadvacáté poschodí. Ochranka ověřila, že tam skutečně hoří, proto jsme volali na tishovou linku,“ popisuje recepční se jménem Petra na viziře.

Bez upozornění

Mezitím z budovy proudí desítky lidí. „Pracuji tady ve fitness centru. Alarm jsme ale neslyšeli. Kolega odcházel domů, tak se vrátil s tím, ať raději jdeme s ním, že se něco děje.“ říká o evakuaci Lenka Procházková.

O cvičení jim dopředu nikdo neřekl. „Chceme tak ověřit, jak umí zaměstnanci reagovat. A také jestli bylo školení dostatečné,“ vysvětluje mluvčí jihomoravských hasičů Pavla Pražáková. Do mrakodrapu vstupuje přibližně čtyřicetka hasičů. Od recepční přebírají univerzální klíč. „Do patra, kde je hlášený požár, jedeme evakuačním výtahem. Ten slouží jen pro výjimečné situace. Jedna jednotka míří k ohništku. Další musí projít všechna patra, zda se požár nešíří,“ popisuje velitel zásahu Stanislav Racek. Díky výtahu se do patra ve

vyšce kolem sedmdesáti metrů dostanou za několik vteřin. „Pěšky by nám to s veškerou technikou a hadicemi trvalo tak dvacet minut,“ tvrdí jeden ze zasahujících hasičů. Pokud v budově najdou zraněné, je připravené také auto s vysouvacím žebříkem. „Z něj můžeme hasit i požár. V případě nutnosti je to ale nejrychlejší možnost evakuace,“ vysvětluje Pražáková. V brněnském mrakodrapu ale nikdo zraněn není. Největší problém je nedostatek univerzálních klíčů pro otevření místnosti. Hasiči mají k dispozici pouze jedny. Přenášejí si je z podlaží do podlaží a

ztrácejí tak čas. „Nemůžeme čekat. Hlásím veliteli, že k otevření použijeme násilí,“ krčí rameny hasič s plynovou maskou na tváři. V tu chvíli přichází kolega s klíčem. „Do sánku nesešit,“ vyzývá. Při skutečném zásahu by dveře vyrazil.

Vstup zakázán

Zatímco hasiči bojují s pomyslým požárem, lidé nervózně postávají na parkovišti. „Chtl jsem jít dovnitř, ale recepční mi to zakázala,“ rozčiluje se Roman Böhm. Hasičům se požár daří uhasit přibližně za hodinu. „Zá-

věry ze cvičení teď musíme zpracovat. Výsledek poté probere s provozovatelem AZ Toweru. Někjaké chyby jsme našli, ale lidé můžou být klidní, v případě požáru jim dokážeme pomoci,“ shrnuje velitel hasičů Racek. Správcé budovy Martin Svoboda je s cvičením spokojený. „Rozhodně není poslední,“ dodává. Hasiči musí zásah trénovat pravidelně. „Tak vysoká budova má sva specifika. Musíme třeba zkontrolovat, jestli voda dosáhne i do nejvyšších pater,“ uzavírá mluvčí. **Vše fotografie na www.rovnost.cz**

Ukázka 23 Stejná zpravodajská reportáž jako v ukázce výše, v grafické podobě v Brněnském deníku Rovnost z 9. 10. 2014, s. 4. Zdroj: Deník

Jeden ze způsobů provázání tištěných novin se sesterským zpravodajským serverem – odkaz na adresu webu a upozornění na fotogalerii.

AZ Tower cvičně hořel. Hasičům komplikovalo práci málo univerzálních klíčů

Zde nejde o perex, je to pouze jiným typem písma zvýrazněný první odstavec textu, lead.

Požární cvičení v brněnském AZ Toweru. Autor:

8.10.2014

Brno – Ohlušující siréna se rozléhá brněnským mrakodrapem AZ Tower. Lidé zmateně vystrkují hlavy z kanceláří a bytů. „To vážně musíme pryč,“ ptají se. Odpovídá jim pracovník ostražky. „Urychleně opusťte budovu. Ve dvanáctém patře hoří,“ informuje. Ve středu po čtvrté hodině odpoledne

začalo v nejvyšší budově v České republice požární cvičení.

FOTOGALERIE

Dalších 18 fotografií

K Pražákové ulici, kde více než sto metrová budova stojí, se sjíždí asi sedm hasičských aut. Velitel zásahu se informuje u recepční, co se stalo. „Hlásič nám ohlásil kouř ve dvanáctém poschodí. Ochránka ověřila, že tam skutečně nejspíš hoří, proto jsem volali na tísňovou linku,“ popisuje recepční se jménem Petra na vizitce.

Mezitím z budovy proudí desítky lidí. „Pracuji tady ve fitness centru. Alarm jsme neslyšeli. Kolega odcházel domů a přišel nám říct, ať raději jdeme s ním, že se něco děje, že houkají sirény,“ říká o evakuaci Lenka Procházková.

O cvičení jim dopředu nikdo neřekl. „Chceme tak ověřit, jak umí pracovníci reagovat. Zda bylo dostatečné jejich proškolení pro tyto situace,“ vysvětluje mluvčí jihomoravských hasičů Pavla Pražáková.

Do mrakodrapu vstupuje přibližně čtyřicítka hasičů. Od recepční přebírají univerzální klíč. „Do patra, kde je hlášený požár, jedeme evakuačním výtahem. Ten slouží jen pro tyto výjimečné situace. Jedna jednotka míří k ohnisku. Další musí projít všechna patra, zda se požár nešíří,“ popisuje velitel zásahu Stanislav Racek.

Ukázka 24 Část textu stejné reportáže jako výše, grafická podoba ze serveru Brněnský deník.cz z 9. 10. 2014. Zdroj: brnensky.denik.cz [cit. 2014-10-10]. Dostupné na internetu: <<http://brnensky.denik.cz/pozary/az-tower-cvicne-horel-hasicum-komplikovalo-praci-malo-univerzalnich-klicu-201410.html>>.